

נירנברג, חוקי-

שני חוקי יסוד שפורסמו ב-15 בספטמבר 1935, ושהיו בסיס חוקי להמשך סילוקם של היהודים מכול תחומי החיים בגרמניה ולקידום המדיניות האנטי-יהודית. החוקים הוכרזו בישיבה מיוחדת של הרייכסטאג שזומנה בנירנברג בעת הכנס השנתי של המפלגה הנאצית שנערך שם. החוק הראשון, שנקרא חוק האזרחות, ציין כי רק גרמנים, או בעלי 'דם גרמני', יכולים להיות אזרחי הרייך. יהודי גרמניה איבדו אפוא את זכויותיהם המדיניות בעקבות החוק, שהפך אותם לנתיני המדינה (Staatsangehörige), בעוד שהגרמנים ה'ארים' הוכרזו לאזרחי הרייך (Reichsbürger). את חוק האזרחות השלימו 13 צווי ביצוע שפורסמו בתקופה שבין נובמבר 1935 ליולי 1943, ואשר הוציאו את יהודי גרמניה באופן שיטתי מכול תחומי החיים בגרמניה. החוק השני שנתקבל בנירנברג היה ה'חוק להגנת הדם הגרמני והכבוד הגרמני', והוא אסר נישואין ויחסי מין מחוץ למסגרת הנישואין בין יהודים לגרמנים, העסקת משרתות גרמניות בנות 45 ומטה בבתי היהודים, והנפת הדגל הגרמני בידי היהודים.

עם פירסום חוקי נירנברג בוטלו גם ההקלות שאושרו לפני-כן במסגרת תחיקה אנטי-יהודית לחיילים משוחררים יהודים שלחמו במלחמת-העולם הראשונה ושהחזיקו במשרותיהם לפני 1914. חוקי הגזע שפורסמו בנירנברג לא היו בעלי משמעות סמלית בלבד, שנועדו לתת משנה תוקף להרחקת היהודים מהחברה הגרמנית, אלא אף איששו את הבסיס הרעיוני ונתנו לגיטימציה למערכת ההתפרעויות האנטישמיות ולמאסרי היהודים בחודשים שלפני-כן, וישו קץ לאי-היציבות הפוליטית שנוצרה בעקבות ההתפרעויות הללו.

כמה חוקרים תיארו את החוקים הללו כפרי החלטה חפזה של הרגע האחרון ערב ישיבת הרייכסטאג. כמה היסטוריונים (ראו הילברג, קרל שלוינס, הנס מומזן) סבורים, שבדעתו של היטלר היתה לשאת נאום על מדיניות חוץ בנוכחות הסגל הדיפלומטי. אך, מפאת שינוי בלתי צפוי מראש, התברר שהדבר אינו מעשי, והיטלר היה חייב למלא את הזמן הפנוי בסדר-היום באירוע החגיגי והחליט להקדיש את נאומו לבעיית היהודים כחלופה נאותה. הוא פקד בחופזה לנסח את החוקים ומומחים נאצים ב'שאלת היהודים' הובהלו לנירנברג ונצטוו לנסח חוק שיסדיר את עניין הנישואין שבין יהודים לגרמנים. היטלר בחר הצעת נוסח אחת מתוך ארבע. תיאור זה מסתמך בעיקר על עדותו של ברנרד *לזנר, המומחה לענייני יהודים במשרד הפנים, אחרי המלחמה במשפט נירנברג (ראה *משפטים). ואולם, סביר יותר שהחוקים לא היו מעין אילתור, אלא הזדמנות שנקרתה בזירה נאותה בכנס המפלגה להגשים מדיניות שהותוותה זה מכבר. החוק התייחס ישירות למצע המפלגה ולעקרונות שהתווה היטלר בכתביו.

הצורך להבהיר ולהגדיר את מעמד היהודים בגרמניה נעשה דוחק כדי לאחד את המדיניות האנטישמית של המדינה והמפלגה. הגסטפו ופקידי הממשלה האזוריים ביקשו פעמים רבות החלטה רשמית וסמכותית ועמדה חד-משמעית במדיניות כלפי היהודים, מכיוון שהעדר מדיניות ברורה כזאת גרמה עימותים בין פעילי המפלגה לפקידי מדינה בשאלת היהודים. ההתפרעויות באביב ובקיץ 1935 עוררו ציפיות בקרב המפלגה לחקיקת חוקים אנטישמיים, והמצב נעשה דוחק במיוחד כאשר פרצו פרעות אנטי-יהודיות בקיץ 1935. המפלגה והציבור דרשו ש'בעיית היהודים' תובהר במפורש, תוגדר ותפורסם. שלושה נושאים עיקריים עמדו על הפרק: שלילת האזרחות הגרמנית מהיהודים; 'חילול הגזע' ('Rassenschande'), כלומר, נישואי תערובת ויחסי מין בין 'ארים' ליהודים, והחרם על בתי-עסק של יהודים. כך הכריזו כבר בראשית 1935 כמה מראשי הנאצים, כגון שר הפנים וילהלם *פריק, שבדעת השלטונות לשלול את אזרחותם של יהודי גרמניה. גם שר הכלכלה הילמר *שכט רמז, שחוקים וצווים אנטי-יהודיים שונים מצויים בשלבי הכנה כדי לתאם בין כול הצעדים האנטישמיים הממשלתיים. ב-12 בספטמבר, לפני שהחליט היטלר על השינוי שלדברי לזנר הוכנס ברגע האחרון, הודיע ראש התאחדות הרופאים של הרייך גרהרד וגנר על הכוונה להכריז על חוק להגנת ה'דם הגרמני'.

בעקבות חקיקת ח"נ אומצו ועוגנו צעדים אנטי-יהודיים של המפלגה במסגרת ה'חוק'.